

νισμοῦ» (1919) με ἀκρίβεια χαρακτηρίζει τὴν τερράστια προσπάθεια τοῦ «Νουμά», σημειώνοντας συμπερασματικά: « Ὄταν σὲ προσέχεες μέλλον ἀλλάζον τὰ πράγματα στὴν Ἑλλάδα καὶ ὅλα τὰ κοινωνικά ζητήματα, τότε οἱ ἄνθρωποι θ' ἀποροῦν πῶς οἱ πατέρες τους μποροῦσαν νὰ εὐχαριστοῦνται σὲ μιὰ νεκρὰ γλώσσα καὶ σὲ διάφορα ἀναχρονιστικά φτωχαλαζονικά οὐτοπιστικά κειμεστώτα. Καὶ τότε ὁ μέλλον ιστορικός τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναγέννησής μας γυρεύοντας νὰ βρῆ τις πηγές της, μοιραίως θὰ σκοντάψῃ στὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Ψυχάρη, τοῦ «Νουμά» καὶ τῶν δημοτικιστῶν. Οἱ 15 τόμοι τοῦ «Νουμά» θὰ τοῦ φανοῦν τότε ἡ μόνη ἐπαναστατικὴ ὁραση μέσα στὴν ἀτέραντη ἔρημο τῆς συντηρητικῆς ἀποβλακωτικῆς σχολαστικότητος καὶ μὲ χρυσὰ γράμματα θ' ἀναφέρει τότε τὴν ιστορικὴ σημασία τους. Μόνον ἐκεῖ θὰ εὕρῃ ὅ,τι ζωντανὸ κ' ἐπαναστατικὸ ἔχει λεχθῆ τὰ τελευταῖα χρόνια σ' ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ

πνεύματος: φιλολογία, τέχνη, γλωσσολογία, παιδαγωγική, φιλοσοφία, ἱστορία, κοινωνιολογία, κριτικὴ κ.τ.λ.».

Ἔτσι ἐκεῖνο τὸ δεινὸ τοῦ Μάρτη τοῦ 1926 ποὺ ἀντικρύσαμε τὴν ἄψυχη μορφὴ τοῦ ἰδρυτῆ τοῦ «Νουμά» παραδομένη στὴν αἰώνια γαλήνη, μᾶς εἶτανε δύσκολο νὰ τὸ πιστέψουμε πῶς ἔπαψε πιά νὰ ὑπάρχῃ ἀνάμεσά μας ὁ ἄνθρωπος ποὺ σκόρπιζε τόση δύναμη καὶ ζωὴ γύρω του, μὲ τὴν δξύτατη δρασὴ του, τὸν ὑπομονητικὸ τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τὴ διαίστησή του τὴν προφητικὴ. Καὶ τὸ δάκρι ποὺ στάλαξε ἀπὸ τὰ μάτια μας δὲν εἶτανε ξέσπασμα μόνον εἰγνωμοσύνης γιὰ τὸν ὀδηγητὴ μας τὸν πολῦτιμο, μὰ περισσότερο δάκρι ἀπ' ἀφορμὴ χαμένης, συντριμμένης ἐλπίδας γιὰ τὴν προκοπὴ μιᾶς ἀναστασιμῆς ἰδέας ποὺ τόσο ἀκόμα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ «ὄνειροπόλους», ἀφοσιωμένους ὅμως τόσο πολὺ στὴν πράξιν καὶ στὴν ἐφαρμογὴ.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ ΚΑΙ ΤΟ "ΝΟΥΜΑ,,

(Ἀπὸ Γράμματα σταλμένα στὸ νέο Διευθυντῆ)

...Με τὸν Ταγκόπουλο δε βλέπαμε πάντα τὰ πράματα με τὸν ἴδιο τρόπο, ἀλλὰ τότε συμπαθοῦσα πολὺ, καθιῶς καὶ εχτιμούσα τὴν παιλαρία του.....

Λίβερπουλ, 28.4.29

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Πολὺ χάριχα νὰ δῶ πὼς ἀναστήθηκε ὁ Νουμάς. Ἐλπίζω νὰ προκόψῃ στὸ δέφτερό του ξαναψύχωμα (εἶμαι ἀκόμα μαλλιαρός κι αὐτὸ λένε!) καὶ νὰ δοξαστεῖ καθὼς δοξάστηκε ὁ πρῶτος «Νουμάς» στὰ ηρωικά του χρόνια. Τό ἔχω πάντα τιμὴ μου πὼς στάθηκα ἀπὸ τοὺς πρῶτους συνεργάτες, καὶ δὲν ξεχνῶ τίς τρικουβερτες κουβέντες (μῆτε τὰ διασκεδαστικά τιμιπούσια) ποὺ κίναμε τόσες φορές μὲ τὸν πατέρα σας. Δὲν κακοπεράσαμε!.....

Λίβερπουλ, 29.11.29

Π. ΒΛΑΣΤΟΣ

Ἐὸ Ταγκόπουλος ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ δὲν ξαναγεννιοῦνται. Τοὺς χαρακτηρίζουν ὡς τύπους, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς τοὺς τεργμίζει τὸ ὄνομα, ποὺ εἶναι καὶ τίτλος μαζί, τοῦ ἔξαιρετικοῦ. Ὁ ἔξαιρετικὸς ἄνθρωπος βρίσκεται μεταξὺ τῶν διαλεχτῶν καὶ τῶν μεγάλων. Πατεῖ σ' ἐκείνους καὶ φτάνει ἴσα μ' αὐτούς. Καὶ ξένος εἶναι ἦταν ὁ Ταγκόπουλος καὶ δὲ γνώριζε τὰ Ἑλληνικά καλά, δ' ἔχω ἄλλο θὰ γνώριζε πὼς τὴ σκίαρὴ τὴν λένε σκίφη καὶ τὰ σῦκα τὰ λένε σῦκα. Ἀτρόμητος σηματοφόρος μιᾶς ἰδέας, στὴν ὁρμὴ του ἀπάνω παρέσυρε πολλὰς φορές καὶ φίλους του, καὶ γνωστοὺς καὶ ἀγνώστους. Ὅλοι ὅμως—ἴσοι ἀπ' αὐτούς ἦταν πολιτισμένοι—γνωρίζοντας ὅτι τὸν παραφέρει τὸ πάθος μιανῆς ἰδέας καὶ ὅτι στὰ λόγια του δὲν ὑπῆρχε δόλος, ποτὲ δὲν ἔπαυσαν νὰ τὸν τιμοῦν. Καὶ θυμοῦμαι τὸν Ζὰν Μωρε-

ἄς πόσο ἐξεκαδίστηκε, ἐνθουσιάστηκε μπορῶ νὰ πῶ, σὰν διάβασε ποὺ τοῦ γράφει στὸ «Νουμά» πὼς πρέπει νὰ λέγεται Γιάννης Μωρεῖας. Καὶ τοῦτο γιατί ὁ μεγάλος μου φίλος εἶχε ἐκφραστῆ ὄχι μὲ πολλὴν εὐλάβεια γιὰ τὴ γλωσσικὴ θεωρία τοῦ Ψυχάρη.

14.2.30

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

Τὰ θεομά μου συγχαρητήρια γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Νουμά καὶ τίς εὐχαριστίες μου γιὰ τὰ ὄρατα βιβλία ποὺ μοῦ ἔστειλες, Πάνο μου, τώρα διαβάζω κάπου, πὼς πρόκειται νὰ ἰδρυθεῖ ἓνα μεγάλο σὰν ἐπίσημο Φιλολογικὸ περιοδικὸ ἀπὸ τοὺς Κορυφαίους σας (Παλαμά, Γρυπάρη κ.λ.π.) Ἐγώ, ὡς ταπεινὸς ξένος, φρονῶ, πὼς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὁ Νουμάς ἐκεῖνο τὸ περιοδικὸ, ἀφοῦ τὸ ὄνομα του εἶναι ἱστορικὸ καὶ εἶναι τιμὴ γιὰ ὅποιονδήποτε Ἕλληνα συγγραφέα νὰ γράφῃ μέσα στὸ Νουμά. Θὰ εἶταν ἔξ' ἄλλου καὶ ἐκφραση ἀναγνώρισης καὶ τιμῆς πρὸς τὸν πατέρα σου, νὰ γίνῃ ὁ Νουμάς τὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας...

Βουδαπέστη, 29.10.29

Δ^Ρ Α. HORVATH

... Μὲ τὸ «Νουμά» καὶ μὲ τὸ μακαρίτη Ταγκόπουλο μὲ συνδέειν τὰ καλύτερα μου χρόνια. Ὁ «Νουμάς» πρὸ πάντων φῦταψε στὴν καρδιὰ μου τὴν εὐκρινῆ ἀγάπην ποὺ ἔχω γιὰ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους της, γιὰ τὴ φύση της, καὶ γιὰ τὴ λογοτεχνία της, μὴν ἀγάπην ποὺ σήμερα ἀκόμη τὴν διατηρῶ μέσα μου ἄσβεστη σὰν τότε στὰ 1903, ὅταν γνωρίστηκα μὲ τὸν ἀνοιχτόκαρδο καὶ λαμπρὸ ἄνθρωπο, τὸν Ταγκόπουλο, στὸν ὁποῖο ἡ νεώτερη Ἑλλάδα ὁφείλει τόσα, ὅπως σὲ λίγα ἄλλα πνευματικὰ κεφάλια της...

Μόναχο, 12.1.30

Δ^Ρ ALEX. STEINMETZ